

РЕГУЛИСАЊЕ ИНТЕРНЕТ ИГАРА НА СРЕЋУ У МАЛТИ

Апстракт

Вековима су највеће битке вођене за освајање територија. Међутим, како технологија напредује, територије су све мање важне, али доминација на интерактивном небу је све пожељнија. Заправо, кроз интернет доминацију лако падају и територије, јер брзина у размени информација данас је кључна за што боље економско позиционирање које нас у овом раду највише занима. Посебно у сегменту игара на срећу. Интернет је као глобални медији до ногу потукао сваки вид ригидне одбране у овој области и државе су дошле у ситуацију да проналазе решења како да заштите своје националне интересе и при том сузбиле „сива“ тржишта којих је све више. Игнорисање решавања овог проблема само проблем продубљује, јер све оно што можда можете да урадите данас, већ сутрадан нећете моћи. Технолошке иновације вас у галопу победе. Како напредује развој интернета, тако напредује и понуда игара на срећу преко интернета. Сваки вид забране одређеног сајта који нуди игре на срећу само је привремено решење, јер у мору сајтова који егзистирају на интерактивном небу просто је немогуће сваки забранити. И ту долазимо до кључног проблема који потреса државе у овој области, а он гласи - како заштити националне интересе и како сузбити сиво тржиште у интернет играма на срећу?

Кључне речи: интернет игре на срећу, надлежности малтешке Управе за лутрију и игре на срећу, правно регулисање интернет игара на срећу, сузбијање сивог тржишта.

¹ Докторант на Правном факултету универзитета „Унион“ и председник Скупштине Државне лутрије Србије.

1. Увод

У Европској унији одавно се води жестока битка између оних који се залажу да се доносе јединствена правна регулатива на нивоу Европске уније везана за даљинско приређивање игара на срећу и оних који су за то да ти прописи ипак остану нивоу сваке од земаља чланица. Судаћи по досадашњој пракси, очигледно је да још дуго неће доћи до компромиса, што у много чему нарушава основне постулате Европске уније о јединственом тржишту. Ипак, желећи да се ухвати у коштац са овим проблемом, а схватајући да у ери напретка интернет комуникација свака држава појединачно није у стању да испрати технолошке напретке у приређивању интернет игара на срећу, па самим тим ни борбу против илегалног приређивања интернет игара на срећу, Европска комисија је донела одлуку у којој је навела пет области у којима ће фокусирати њен рад у области даљинског приређивања игара на срећу². То су:

1. Усклађивање националних закона са законима Европске уније
2. Јачање административне сарадње и ефикасно спровођење прописа
3. Заштита свих потрошача, посебно малолетника и угрожених група
4. Сречавање превара и прања новца
5. Заштита интегритета спорта и борба против намештања утакмица.

Основни проблем нерегулисаног стања на нивоу Европске уније је чињеница да су поједине државе чланице Европске уније донеле своје законе по којима су, уз законом прописана правила, омогућиле да приређивач игара на срећу добије дозволу за приређивање интернет игара на срећу, док у једном броју земаља чланица тако нешто није могуће. Такође, постоје државе које су омогућиле добијање лиценце за ову врсту делатности, али приређивач мора бити искључиво регистрован на територији државе од које је добио лиценцу и у тим државама постоји веома јака заштита интерактивног неба. То значи да, рецимо, приређивач који је добио лиценцу у Великој Британији и тамо је регистрован, не може своју понуду за интернет клађење да пружи у Италији, која дозвољава да на њеном интерактивном небу понуду може да пружи само приређивач,

² http://ec.europa.eu/internal_market/gambling/index_en.htm, 25.07.2013.

који је регистрован и своју делатност обавља у Италији. Све то жестоко нарушава основне постулате јединственог тржишта, који су као такви прописани на нивоу Европске уније, али се решење овог проблема још увек не назире. Такође, мора се нагласити, и Србија се суочава са овом проблематиком, обзиром да је Закон о играма на срећу из 2011. године дозволио приватним приређивачима игара на срећу да приређују посебне игре на срећу путем интернета, али до данас нису донети подзаконски акти који би прецизно дефинисали на који начин се добија лиценца, тако да је закон још увек само мртво слово на папиру³.

Прва земља чланица Европске уније која је својим унутрашњим законодавством регулисала даљинско приређивања игара на срећу, због које је иначе овај „проблем“ и настао, била је Малта. Њен „Remote Gaming Regulations 2004“⁴ је подзаконски акт, правилник, који би свима могао да буде одличан показатељ како се интернет игре на срећу могу увести у систем, у коме ће држава - давалац лиценце и приређивачи игара обострано бити задовољни. Малта је доношењем овог правилника још 2004. године показала да *of shore* дестинације нису више порески рајеви, већ да се претварају у озбиљне системе у којима се развија озбиљан бизнис, заснован на поштовању јасно прописаних критеријума.

2. Лиценцирање

2.1. Захтев за издавање лиценце

Најпроблематичнији део у свим европским законодавствима која регулишу даљинско коцкање је свакако прописивање неопходних услова које приређивачи морају испунити како би добили лиценцу за приређивање интернет игара на срећу. Малта је то веома лако решила, јер је оставила широк простор за дискреционе одлуке надлежне Управе које издаје лиценцу. Наиме, поред јасно прописаних законских услова које свакако потенцијални приређивач мора да испуни, законодавац је надлежној Управи дозволио могућност да сама изнесе неке додатне услове, па чак и у ситуацији када је

³ Закон о играма на срећу, члан 97, Сл. Гласник РС бр.88/2011

⁴ Remote Gaming Regulations 2004, *Legal Notice 176 of 2004 of the Lotteries and other Games Act* (ACT XXIV OF 2001)

приређивач већ добио лиценцу⁵. Очигледна је интенција била да се надлежној Управи омогуће шира овлашћења ради заштите интереса државе. Познат је случај приређивача игара на срећу из Србије, спортске кладионице „Меридиан“, која је морала да достави чак 42 велика елабората на разне теме, које су задате од стране малтешке Управе за лутрију и игре на срећу. Елаборати су се односили на софтвере, каква се заштита малолетника пружа, какве су заштите од евентуалног хаковања сајта, сви подаци о менаџменту, подаци о легалности пословања компаније, итд. Једном речју, услови који се постављају су баш такви да компанија која нема кредибилитет у пословном свету игара на срећу једноставно не може да испуни услове који се пред њу постављају. Апсолутни циљ Малте је био да само реномиране компаније, које се баве овом делатношћу могу да дођу и да конкуришу за добијање лиценце. Веома битан податак је да лиценцу може да добије само оно правно лице које је основано у Малти у смислу малтешког Закона о компанијама⁶.

Већ на самом почетку, односно, у члану 5, види се јасна опредељеност Малте да на својој територији не дозволи оснивање правних лица за које постоји сумња да у свету послују путем сумњивих трансакција. Наиме, у том члану се наводе основни подаци које потенцијални приређивач мора да достави, а то су: а) информације о личним биографијама чланова менаџмента, б) финансијске информације, в) учешће у легалним делатностима укључујући без ограничења на интерес или удео у некој другој комерцијалној активности, г) информације о кривичној одговорности чланова менаџмента, д) информације у вези са новчаним интересом, уделима и другим интересима и њ) све друге информације које затражи надлежна управа, за сваког директора, кључног човека и главног извршног директора подносиоца захтева, као и за акционаре са пет или више процената власништва или са контролним пакетом акција подносиоца захтева⁷. Да би провера била још ригорознија, остављена је могућност Управи да све ове податке затражи апсолутно од сваког власника акција, без обзира да ли има пет одсто или мање акција.

Обзиром да је Малта чланица ЕУ и да одређено правно лице које конкурише за добијање лиценце има право да се позове на привилегије које ужива у некој другој чланици ЕУ, тј. има право да

⁵ *Ibid.* чл. 9

⁶ *Ibid.* чл. 4

⁷ Чл. 5, тач.2

истакне како је на сва та питања, већ, дат одговор у некој другој земљи чланици ЕУ, те да не жели да одговори на постављена питања која му Управа предочи на основу правилника, законодавац је дефинисао да то може бити довољна основа да се том лицу ускрати давање лиценце⁸. Такође, оно што се мора платити као накнада приликом подношења захтева за добијање лиценце довољно говори да је Малта овај подзаконски акт направила, како би на њено тржиште дошле искључиво реномиране компаније. Наиме, да би Управа уопште узела у разматрање поднете захтеве, потенцијални приређивач мора да уплати Управи накнаду за добијање лиценце, а уколико обнавља лиценцу, онда накнаду за обнављање, затим накнаду за дозволу, као и све друге административне накнаде. Управа када процени да је то неопходно, може затражити да се додатно плате трошкови спровођења анализа, инспекције, испитивања биографија, подобности и квалификација за добијање и одржавање лиценце⁹.

Уколико кандидат добије лиценцу, добија је на пет година, с тим што по истеку има право да обнови лиценцу такође на пет година, али уз услов да лице које обнавља лиценцу настави да поштује сва правила прописана правилником о даљинском коцкању и све оне услове, па и оне нове, које пропише Управа за лутрију и игре на срећу. Практично, то значи да без обзира што је приређивач раније добио лиценцу и што је приређивао интернет игре на срећу, то уопште не мора да значи да ће та дозвола бити обновљена, јер Управа може да изнесе нове захтеве које можда приређивач неће бити у могућности да испуни.

2.2. Издавање лиценце

Занимљиво је да је овај одељак у правилнику започет са негативном одредницом о томе ко неће добити лиценцу, односно, коме неће бити обновљена лиценца. Управа ће одбити да изда лиценцу или да је обнови оној компанији, чија повезана правна лица нису задовољила „у разумној мери“ критеријуме из правилника који је прописала надлежна Управа. Овде није прецизно дефинисан термин „разумна мера“, тако да је очигледно била намера да се Управи пруже велике ингеренције и слобода у одлучивању. Приликом утврђивања да

⁸ Чл. 5, тач.3.

⁹ Чл.6, тач.2 и тач.3

ли подносилац захтева испуњава услове надлежна, Управа је посебно дужна да обрати пажњу на: а) карактеристике лица овлашћених да обављају извршне функције у компанији подносиоца захтева и о пословној репутацији тих лица, б) финансијску позицију, финансијску историју и пословну репутацију промотера, акционара и директора компаније подносиоца захтева, в) да ли компанија подносилац захтева има одговарајућу пословну способност да успешно приређује интернет игре на срећу, г) да ли компанија подносилац захтева има или је способна да прибави одговарајуће ресурсе и да ли је способна да одржава минималне захтеване резерве које одређује надлежна Управа, да би се обезбедило да играчи добијају исплате и да им се враћају депозити, д) решеност компаније подносиоца захтева да буде физички присутна на Малти, ђ) да ли је компанија подносилац захтева према мишљењу надлежне Управе необележена противзаконитом делатношћу, е) да ли се компанија подносилац захтева придржава политике и да ли ће предузети афирмативне кораке ради спречавања прања новца и других сумњивих трансакција и ж) да ли компанија подносилац захтева има капацитет и структуру унутрашње контроле који омогућавају да се придржава одговарајуће политике и директива према процени надлежне Управе¹⁰.

Оног момента када надлежна Управа утврди да је подносилац захтева испунио све наведене услове, донеће одлуку о издавању лиценце. Међутим, ту није крај испуњавању услова, јер само добијање лиценце је додатни терет за приређивача игара на срећу, с обзиром да сама лиценца у себи носи додатне захтеве. Ти захтеви се односе на: а) правилно приређивање интерактивних игара, б) заштиту играча, в) спречавање прања новца, г) потребу заштите јавног интереса¹¹. Ови додатни захтеви су још чвршћа потврда жеље Малте да, искључиво, реномирани приређивачи игара на срећу, односно, светски познате компаније, могу бити на њеном тржишту, јер нереално је очекивати да неко ко нема никакав бонитет може све ове захтеве да испуни. Отуда је прича о *of shore* државама као земљама лаке зараде, баш на овом закону попутоно пала у воду. Ако се на све ове услове дода и чињеница да правилник омогућује Управи тзв. „привилегију опозива лиценце“, која је веома широко дефинисана, што практично значи да мала повреда прописаних правила може довести до тога да вам лиценца буде одузета, довољно говори колико је заправо приређивач игара на срећу натеран да строго поштује закон и сва остала прописана правила.

¹⁰ Чл.8

¹¹ Чл. 9 тач.1

2.3. Уступање и преношење лиценце

Већ у првој реченици овог одељка у правилнику јасно је стављено до знања да је било какав покушај преношења или уступања лиценце, без сагласности надлежне Управе, најстроже забрањен. Да би се ова забрана додатно појачала, наглашено је да ће се сваки такав покушај сматрати ништавим и представљаће довољан разлог да Управе ускрати приређивачу дату лиценцу¹². Ова врста заштите Малте од евентуалног уласка предузећа са сумњивим капиталом преко неке од компанија које су добиле лиценцу није једина коју правилник прописује. Наиме, иде се до најситнијих детаља који се односе на обавезе носиоца лиценце да обавести надлежну Управу о апсолутно свакој промени која се догађа у менаџменту предузећа, продаји пакета акција, увећања или смањења акцијског капитала, итд. Законодавац је убацио и обавезу носиоца лиценце да тражи писмену сагласност од Управе за: а) извршење трансфера квалификованог пакета акција у компанији носиоца лиценце, б) увећање постојећег власништва које није квалификовано власништво, на начин, да оно постане квалификовано власништво у компанији носиоца лиценце, в) увећање постојећег власништва у компанији носиоца лиценце, на начин, да се оно изједначи или постане веће од пет процената акцијског капитала издатог од стране компаније носиоца лиценце или гласачких права која су везана за акцијски капитал или да учини да компанија носилац лиценце постане компанија - ћерка тог правног лица, г) умањење постојећег квалификованог власништва компаније носиоца лиценце, на начин, да оно падне испод пет процената акцијског капитала издатог од стране компаније носиоца лиценце или гласачких права која су везана за акцијски капитал и д) умањење постојећег квалификованог власништва компаније носиоца лиценце, на начин, да оно престане да буде квалификовано власништво¹³.

Такође, дужност је носиоца лиценце да обезбеди претходно писмено одобрење надлежне Управе, пре предузимања следећих радњи: а) продаја или неке друге пословне промене од стране носиоца лиценце, б) спајање носиоца лиценце са неком другом компанијом, в) реконструкција дељења компаније, г) умањење номиналног или емитованог акцијског капитала носиоца лиценце или увећање или умањење њеног гласачког капитала или било која материјална

¹² чл 11 тач.1

¹³ Чл. 11 тач. 3

промена у гласачким правима компаније носиоца лиценце, д) улазак у било какве уговорне обавезе са добављачем или правним лицем које пружа услуге, уколико ће тај добављач или правно лице примити проценат профита од приређивања онлајн игара на срећу или провизију на основу таквог уговора и ђ) предаја лиценце од стране компаније носиоца лиценце за време трајања важења лиценце¹⁴.

Уколико приређивач не учини нешто од прописаних обавеза, Управа може да изда директиву којом све врсте трансакција и обављених радњи проглашава ништавним, без обзира на друге законе који би евентуално дозволили овакву врсту посла. Ако носилац лиценце не испоштује директиву може и кривично да одговара¹⁵. Из изложених обавеза јасно се види опредељење законодавца да сваки покушај неког предузећа које послује у тзв. сивој зони, на почетку, осујети да у Малти започне делатност. Тиме је Малта постала пионир у сузбијању сивог тржишта интернет игара на срећу и поставила је најбоље могуће темеље за израду закона, у било којој држави. Њен модел заштите тржишта од илегалних приређивача без проблема би могла да примени свака држава у Европској унији, па и сама Европска унија уколико би се коначно донела одлука да изradi заједничко законодавство у овој области.

2.4. Суспензија и отказивање лиценце

Ако је пут до добијања лиценце за приређивање интернет игара на срећу у Малти веома сложен, тако је пут добијања суспензије и отказивања лиценце, сасвим обрнуто, веома једноставан. Најпре, ваља нагласити да је од момента добијања лиценце њен носилац под свакодневним надзором од стране Управе. Управи се омогућују веома широка овлашћења у суспендовању или отказивању лиценце. У претходном тексту смо изнели, шта се све захтева од приређивача, како не би изгубио лиценцу. Законодавац је експлицитно прописао разлоге који могу довести до суспензије или отказивања лиценце¹⁶. Њих има 12, а то су:

¹⁴ Чл. 11 тач. 4

¹⁵ Чл. 11 тач. 5

¹⁶ Чл. 13

- а) Ако је лице које има интерес у компанији носиоца лиценце или кључни човек у вези са лиценцом осуђени у било којој земљи за деликт који је кажњив у тој земљи затвором.
- б) Ако се носилац лиценце без разумљивог разлога не придржава материјалних услова лиценце.
- в) Ако носилац лиценце не успева да исплати финансијске обавезе које проистичу из пословања носиоца лиценце или надлежна Управа има разлог да верује да је близу таквог неуспеха. (Ово је заиста пример који је несвакидашњи, јер довољно је да Управа само поверује да носилац лиценце неће моћи да испуни задате финансијске услове, па да му суспендује или ускрати лиценцу).
- г) Ако носилац лиценце пријављује стечај или је принуђен да из било ког разлога прекине или ликвидира пословање.
- д) Ако носилац лиценце крши закон или правилник који је на снази у вези са спречавањем прања новца.
- ђ) Ако је лиценца за интернет игре на срећу прибављена помоћу материјално неистинитог или лажног представљања или на неки други неодговарајући начин. (Ово је још једна у низу потврда да без обзира што је приређивач добио лиценцу, он је и после тога под константним проверама од стране надлежне Управе).
- е) Ако носилац лиценце не успева да измири обавезе према играчима.
- ж) Ако носилац лиценце не успева да благовремено плати све таксе за игре на срећу и клађење надлежној управи.
- з) Ако је надлежна Управа према сопственом нахођењу утврдила да постоји материјални и довољан разлог за суспензију или опозив лиценце. (Овде је јасно наглашена изузетно велика дискрециона могућност Управе да приређивачу ускрати или суспендује лиценцу. Овде постоји велика бојазан од злоупотребе овог овлашћења, али очито је законодавац имао намеру да стави до знања сваком носиоцу лиценце да ће и најмањи прекршај прописаних правила бити санкционисан од стране надлежне Управе).
- и) Ако надлежна Управа разумно процењује да је у националном интересу да откаже или суспендује лиценцу. (Такође још један у низу показатеља широких овлашћења Управе. Оно што је проблем у овој тачки је чињеница да је термин „национални интерес“ јако

широко постављен, односно, он је потпуно недефинисан и много тога би могло да се подведе под тај термин. Али, очигледна намера законодавца је била да изнад свега у први план стави Малту као државу и да сви који дођу да послују на њеној територији морају да имају на уму да морају да се понашају у складу са њеним законодавством. Овде видимо да законодавцу Европска унија и њена правила нису била толико приоритетна и да је суштина закона стављање интереса Малте у први план).

- ј) Ако надлежна Управа верује да има разлога да верује да носилац лиценце представља опасност за репутацију приређивања игара на срећу у Малти. (Ова тачка је суштина самог правилника, јер показује колико је законодавцу стало до тога да се Малта више не приказује као земља која је рај за оне који желе да утаје порез у некој другој држави, већ му је стало до тога се Малта сматра државом у којој важе јасна правила и прописи и да само предузећа са јаком репутацијом могу да послују на њеној територији. Практично, ставља се до знања да су они који желе да послују у „сивој зони“ крајње непожељни на територији Малте).

Ипак, без обзира на заиста велика овлашћења надлежне Управе, законодавац је омогућио носиоцу лиценце одбрану од евентуалне одлуке да му Управа суспендује или ускрати лиценцу. Наиме, од момента обавештења од стране Управе да ће се приређивачу суспендовати или одузети лиценца, приређивач има рок не мањи од 21 дана, да докаже да су наводи Управе нетачни. Управа је дужна да све наводе у приговорима на њено обавештење узме у обзир и да их размотри. Ако приређивач задовољи захтеве Управе, Управа може да прекине са даљим корацима против приређивача или да га евентуално упозори да својим поступцима не доводи у сумњу његово пословање. Обрнуто, ако приређивач не задовољи Управу својим приговорима, онда Управа може да га упути шта је потребно да уради како би задовољио критеријуме које Управа поставља, или да му одмах суспендује лиценцу на одређени рок док не испуни постављене захтеве. Ако приређивач не испуни оно што Управа од њега захтева у остављеном року, донеће обавештење о одузимању лиценце¹⁷.

¹⁷ Чл. 14

3. Кључни човек

Све до момента доношења Малтешког закона о даљинском коцкању, ниједан закон о играма на срећу у Европи није имао област која је захтевала од приређивача да именује „кључног човека“, који је најодговорнији за пословање приређивача на територији Малте. Ово је безмало револуционарни захтев који је побољшао заштиту државе Малте од евентуалних превара, јер ниједан приређивач не може да отпочне делатност док не одреди „кључног човека“, а опет, да би неко лице постало „кључни човек“, оно мора да добије сагласност Управе за лутрију и игре на срећу да може ту функцију да обавља. Ту сагласност није ни мало лако добити, јер Управа прописује одређене критеријуме које будући „кључни човек“ мора претходно да испуни. Тиме је онемогућено да предузећем руководи особа сумњиве биографије и која се бави пословима који задиру у сиву зону или у криминал. Обзиром да Управа захтева од „кључног човека“ да врши апсолутну контролу рада приређивача и да се стара о поштовању закона и прописаних правила од стране Управе, јер уколико дође до неког прекршаја прво одговара „кључни човек“, нема дилеме да је аутору правилника приликом писања текста било на уму да то мора да буде особа беспрекорне биографије. С тим у вези, у члану 17, наглашава се да „кључни човек“ мора да буде особа која по стандардима Управе задовољава критеријуме да буде „квалификована и подобна“ за испуњавање својих обавеза и вршење својих дужности¹⁸. Као и у бројним примерима до сада и у овом поглављу остављено је веома широко овлашћење Управи у тумачењу појмова „квалификована и подобна особа“, јер је сам чл 17. одређен негативно, те се у њему наглашава да Управа неће дати лиценцу подносиоцу пријаве за именовање „кључног човека“, уколико није задовољен услов, да је та особа „квалификована и подобна“ за испуњавање својих обавеза и вршење својих дужности. Претпоставља се да моментом подношења пријаве надлежној Управи од стране приређивача за именовање „кључног човека“, службе безбедности Малте отпочињу преиспитивање биографије те особе и да то достављају надлежној Управи која по неким својим мерилима оцењује, да ли је та особа квалификована и подобна. Међутим, чак и када дође до давања лиценце да одређена особа може да буде „кључни човек“, то не значи да се та лиценца не може изгубити. Напротив, Управа има три прописана критеријума на основу којих

¹⁸ Чл. 17

може да пружи отказивање дозволе „кључног човека“: а) ако та особа престане да има боравак на Малти, б) ако престане да буде директор компаније носиоца лиценце и в) ако престане да буде према процени надлежне Управе, квалификована и подобна особа.¹⁹

Из ових услова се види да „кључни човек“ у предузећу не може да буде лице које нема боравак на Малти и да лиценцу „кључног човека“ губи одмах, ако би одјавио боравак на Малти. Тиме је законодавац извршио додатно обезбеђење везано за одговорност приређивача, јер не може се догодити да онај, ко је унутар предузећа најодговорнији, једноставно оде, а да не измири дуговања према Малти. Такође, јасно се ставља до знања да одговорно лице, уколико је директор компаније, а у међувремену изгуби поверење у самој компанији и престане му функција директора, самим тим стиче услов да изгуби и лиценцу „кључног човека“. И на крају, трећи услов, који заиста показује сву моћ Управе, односи се на то да, током трајања лиценце за „кључног човека“, без обзира што је Управа раније дала сагласност да је неко лице „кључни човек“, Управа током важења лиценце може да процени да је особа изгубила квалификованост и подобност да буде носилац лиценце „кључни човек“. Практично, то значи да Управа константно врши преиспитивања и проверавања особе која је „кључни човек“ компаније, што значи да се ниједна компанија сигурно неће играти са својим реномеом и на тако важно место постављати неког из криминогене сфере, већ ће се трудити да постави особу од угледа и реномеа.

4. Контролни систем

Сваки приређивач интернет игара на срећу може да кандидује контролни систем који користи у свом пословању, али да ли ће добити сагласност, да је такав систем валидан у Малти, зависи од става Управе²⁰. Правилник је јасно прописао шта се мора поднети у захтеву за добијање спецификације контролног система којег је приређивач намерио да користи. Ти захтеви се односе на информације везане за:

- а) приређивање интернет игара на срећу (клађење, касино, покер...);
- б) опште процедуре којих би се требало придржавати приликом

¹⁹ чл 18.

²⁰ чл 20.

- приређивања интернет игара на срећу;
- в) компјутерски софтвер, тамо где је то применљиво;
- г) процедуре за бележење и исплату награда освојених у интернет играма на срећу;
- д) обрачунски систем и процедуре;
- ђ) процедуре којих би се требало придржавати приликом играња игара;
- е) процедуре и стандарде за одржавање, безбедност, чување и транспортовање опреме која ће се користити за приређивање интернет игара на срећу;
- ж) процедуре за постављање и одржавање средстава безбедности, укључујући општу усаглашеност унутрашње контроле везане за приступ критичним системима;
- з) план за решавања катастрофалних ситуација;
- и) адекватан систем за бекаповање података; и
- ј) сваку другу информацију коју надлежна Управа затражи.

Уколико добије сагласност од стране Управе за предложени контролни систем, носилац лиценце ће моћи исти да промени, али уз поштовање претходних правила и понављања процедуре за добијање сагласности. Тада се може догодити да му Управа не изађе у сусрет и да му не дозволи промену контролног система. Иначе, од момента када приређивач добије сагласност на поднети контролни систем, Управа може, по сопственом нахођењу, увек да пошаље или да затражи ревизију контролног система од носиоца лиценце и да трошкове те ревизије пренесе на носиоца лиценце. Заправо, носилац лиценце је под константном контролом и готово је немогуће да измени било шта у свом одобреном контролном систему. У супротном, ризикује да изгуби лиценцу. Критеријуми за давање сагласности на контролни систем су и овде такви да се Управи омогућава широко тумачење одређених појмова, јер поред тога, што се изричито захтева да сви Законом наведени услови буду испуњени, оставља се Управи да процени да ли је „предложени контролни систем способан да обезбеди задовољавајућу и ефективну контролу приређивања интернет игара на срећу“²¹. Заправо, види се да је код Управе и нож и погача, јер поставља се логично питање шта је то

²¹ Чл. 22 тач.2

„задовољавајућа и ефективна контрола приређивања интернет игара на срећу“? Суштински, приређивач у овом случају пуно ризикује, јер логично је да Управа увек може да га одбије, обзиром на тако широка овлашћења, али је, овде, очигледна намера била, да се за лиценцу кандидују само компаније са јаким пословним угледом, за које са сигурношћу може очекивати да могу да испуне постављене услове.

5. Играчи и заштита играча

Систем заштите играча почиње, још од одредбе, у којој се наводи, да ниједна игра коју приређивач жели да покрене, не може да се стави у промет, све док надлежна Управа не да сагласност на саму игру. Тиме је, у старту, избегнута могућност стављања разноразних преварних игара путем којих би се вршила обмана играча. Правилник прописује обавезу носиоцу лиценце да, уколико жели да покрене нову игру, он мора да затражи сертификат од стране надлежне Управе. Претходно, игра мора пуних шест месеци да прође све врсте техничких провера, а сам захтев у себи мора да садржи: а) назив власника софтвера, б) назив организације која је извршила тестирање игре, в) све компаније и организације које су инволвиране у пројекат и њихове акредитиве, г) опис процедуре, правила и параметре игре, д) протоколе сервера, комуникацијске протоколе и друге спецификације које су део архитектуре система за приређивање игара, њ) информације о безбедности система, е) који модули утичу на процедуре, правила и параметре игара уколико се промени изворни код, ж) било које друге информације важне за софтвер и з) детаљан опис пуштања у рад и функционисање архитектуре апликације и архитектуре система ²².

Тек када се прођу све задате процедуре, технички прегледи и доставе комплетни елаборати о новој игри, Управа узима у разматрање да ли је ту игру могуће одобрити. Самим тим, потенцијални играч је, од почетка, заштићен од било какве евентуалне преваре од стране приређивача, а гаранцију, да су игре апсолутно сигурне и да испуњавају прописана правила, даје Управа која их је коначно и одобрила.

Следећи вид заштите играча одвија се кроз регистрацију путем које се приступа интернет сајту приређивача. Да приступи

²² Чл 26.

игрању неке од игара које су у понуди на сајту приређивача може само оно лице које је регистровано и има налог код приређивача. А, да би се неко регистровао мора путем апликације на сајту да поднесе захтев приређивачу и да достави под обавезно следеће податке: а) да је старији од 18 година, б) свој идентитет, в) адресу и место пребивалишта и г) валидну *e-mail* адресу²³. Постоји могућност да приређивач сазна да су подаци који су му достављени од стране потенцијалног играча лажни. Тада приређивач има право да одмах ускрати регистрацију. То може да уради и када временом сазна да је играч доставио лажне податке, без обзира да ли је то лице путем лажног налога остварило одређени добитак током играња.

Такође, најстроже се забрањује регистровање налога малолетним лицима²⁴. То је уједно и тачка око које се највише ломе копља у европским и светским законодавствима у смислу који је начин заштите малолетника најбољи. Малтешки ”Remote gaming control“ не дефинише у свом тексту, експлицитно, како да се заштита малолетника одвија, већ садржи само експлицитну забрану да се малолетнику омогући регистрација и то под претњом да ће се малолетном лицу одузети сва средства која је зарадио коцкајући се преко лажног налога. Али, кроз низ других мера, од прописивања обавезе достављања рачуна на који ће се новац уплатити, до крипто заштите налога играча и низа других мера, малолетнику се, свакако, онемогућава приступ сајту.

Једна од тих мера је и забрана уплате од стране играча, који има регистровани налог, путем готовине. Малтешки правилник прописује обавезу приређивача да уплату од стране играча прима искључиво путем: а) кредитне картице, б) дебитне картице, в) електронског трансфера, г) телефонског трансфера, д) чекова, ђ) било ког другог метода дозвољеног од стране надлежне Управе²⁵.

Што се тиче исплате добитка, та трансакција се такође одвија искључиво путем трансакције са рачуна приређивача на налог играча и готовинска исплата је најстроже забрањена. Такође, приређивач неће вршити исплату већу од 2 329,37 евра на налог играча док се накнадно не верификују име, старост и пребивалиште играча²⁶. Ова додатна мера сигурно делује претерано, јер свакако, уколико се

²³ Чл 32. тач 2

²⁴ Чл 32. тач 3

²⁵ Чл 35. тач 5

²⁶ Чл 36.

сазна да је налог лажан, одмах се том играчу ускраћује било каква могућност и играња и исплате, па се логично поставља питање да ли је овај члан уопште био и потребан и што је баш оволика сума изабрана, као нека врста ограничења од када се мора извршити ова провера.

Новцем који се налази на налогу играча, приређивач има ограничену могућност располагања. Заправо, приређивач има забрану располагања тим средствима, осим у ситуацијама: а) када задужује новац као улог или суму коју одређни играч наговести да би била улог играча током ауторизоване игре на срећу коју играч игра или ће почети да игра, б) да изврши повраћај средстава који се налазе на рачуну налога играча, на захтев играча у смислу члана 37 који говори о повраћају средстава играчу и в) да изврши плаћање разумних банкарских дажбина за примљене депозите и повучена средства или у складу са овлашћењима прописаним у овом правилнику²⁷.

Битна ставка овог правилника је у томе што се депоновани новац играча чува на посебном рачуну²⁸. Ово је веома важна ставка, јер уколико носилац лиценце дође у проблем са враћањем кредита или неких других обавеза, то враћање се не може вршити са рачуна на коме се налази новац играча.

На крају, морамо се осврнути и на тзв. друштвену одговорност, јер све озбиљне компаније у свету које се баве приређивањем игара на срећу имају посебна одељења која се баве овом тематиком, а и, готово, закони свих држава прописују обавезност друштвене одговорности од стране приређивача игара на срећу. Малтешки правилник наглашава обавезу приређивача да на сајту постави упозорење о могућности стварања зависности од игара на срећу као и информацију и линкове према другим интернет сајтовима који помажу зависним коцкарима да се излече од те зависности²⁹. Сам приређивач мора увек да изађе у сусрет играчу уколико му он затражи да му ограничи уплату одређеног износа, затим ограничење у губицима које може да направи у току једног дана, да му ограничи време играња одређене игре током дана и на крају да му одређено време, па чак и неограничено, забрани приступ играња³⁰. Истина, играч има право да дато ограничење опозове и то ће учинити писменим захтевом према приређивачу.

²⁷ Чл 38.

²⁸ Чл 40.

²⁹ Чл 42.

³⁰ Чл 43, тач.1

У сваком моменту приређивач је дужан да на екрану емитује бројач који показује тачно стање на рачуну играча.

С обзиром да је овај правилник урађен 2004. године, истини за вољу то су били тек почеци разраде теме која се зове „друштвена одговорност“. Данас је ова тематика добила значајно место у готово свим законима о играма на срећу у свету, па и у Србији. Занимљиво је да су у Србији управо сами приређивачи највише инсистирали да се донесу одредбе које би дефинисале „друштвену одговорност“. Наш Закон о играма на срећу је појам дефинисао у члану 6. с тим што је направљен озбиљан пропуст од стране законодавца који није прописао обавезност примене правила о друштвеној одговорности, што је свакако велики минус нашег решења.

6. Закључак

Законско регулисање интернет игара на срећу је посао који је неминовност у свим државама на свету, па и у Србији. Развој интернета као средства комуникације тако нешто налаже. Уколико не желите да вам се новац одлива ка црном тржишту, бићете принуђени да донесете адекватну законску регулативу. Што се тиче Европске уније, једино је питање, да ли ће се овај процес одвијати на нивоу Европске уније као заједнице држава или ће свака држава чланица појединачно форсирати своје национално законодавство. Што пре се то питање реши, веће су шансе за сузбијањем илегалног тржишта. Када говоримо о Србији, Закон о играма на срећу из 2011. године, коначно је допустио да приватни приређивачи игара на срећу могу да приређују интернет игре на срећу. Проблем је што за две протекле године нису донети подзаконски акти који би регулисали начин добијања лиценце, тако да је Закон остао мртво слово на папиру. Због такве немарности Србија на месечном нивоу губи око 400 000 евра, колико се одлије према сивој зони, односно, на уплате према интернет сајтовима из других држава, јер наше интерактивно небо је потпуно незаштићено. Када се та цифра помножи са 12 месеци долазимо до цифре од 4 800 000 евра изгубљених за државу. Да не говоримо о средствима која се издвајају за рекламирање сајтова, за новозапослене који би били пријављени, за плаћање пореза, итд. Пример Малте која је својим подзаконским актом, веома солидно још 2004. године, регулисала даљинско коцкање, одличан је показатељ свима, на који начин би се ова област могла уредити. Данас је Малта, захваљујући овом правилнику, прави гигант у области интернет

игара на срећу и убира велике приходе. Практично, на разноразним интернет услугама Малта је као мала држава у Средоземном мору од најобичнијег гребена направила импозантне резултате и постала седиште за озбиљан бизнис. У сваком случају, што се више одлаже регулисање ове области, тако ће све државе које буду одлагале доношење решења све више губити значајне приходе. Правна регулација интернет игара на срећу је неминовност, као што је неминовност да дишете, јер како интернет буде све моћнији, тако ће држава бити све слабија да заштити себе од сиве зоне, тако да јој као средство одбране остаје само адекватан закон и јасна правила усклађена са законом.

Vladimir Dukanović

Doctoral candidate at the Faculty of Law at “Union” University
President of the National Lottery of Serbia

REGULATION OF REMOTE GAMING IN MALTA**Summary**

Over centuries the greatest battles were fought for territories. However, with technological advances, the territories are becoming less important and the Internet dominance is becoming more and more desirable. As a matter of fact, territories are easily dominated through the World Wide Web as the speed of information exchange is crucial for business positioning, on which we shall stay focused in this paper. This is especially true in the field of gaming. The Internet, as a global medium has definitely prevailed in this field and the governments are in the position to seek solutions how to protect their national interests and fight against the growing grey market. Ignoring of this problem will only make it bigger because what we can do today we shall not be able to do tomorrow. The galloping technological innovations would soon overtake us. With the development of the Internet, the offer of online games of chance is growing too. Any prohibition of certain websites offering online games of chance is only a temporary solution as it is virtually impossible to erase innumerable websites existing on the Web. This is where we come across

the key issue that shakes state governments in this field and this issue is: how to protect national interests and how to fight the grey market of online gaming?

Key words: remote gaming, Lotteries and Gaming Authority of Malta, legal regulations of online gaming, fight against the grey market.